

”Visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar”

Elevers förhållningssätt till skolans regler, normer och identitetskonstruktioner

”Don´t Show Everybody What a Bad Swedish You Talk”

Pupils Approach to rules, norms and the Identity Constuctions of School

Nathalie Flink

Examensarbete I, 15 hp
Läroprogrammet F-3, 240 hp
Intuitionen för individ och samhälle
Vårterminen 2014

Abstract

Arbetets art: C-uppsats, examensarbete I, 15 hp

Titel: "Visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar"- elevers förhållningssätt till skolans regler, normer och identitetskonstruktioner

Engelsk titel: "Don't Show Everybody What a Bad Swedish You Talk"- Pupils Approach to rules, norms and the Identity Constructions of School

Sidantal: 30

Författare: Nathalie Flink

Examinator: Pär Engström

Datum: Juni, 2014

Sammanfattning

Syfte och frågeställning

Jag har valt att skriva om elevers förhållningssätt till regler och normer för att undersöka relationen mellan omgivningen och omständigheterna i förhållande till elevernas handlande. Min frågeställning är: Hur förhåller sig elever i en mångkulturell skola till skolans regler och normer?

Forskningsbakgrund

Under kapitlet "Forskningsbakgrund" redovisar jag vad andra forskare skrivit inom området. Kapitlet behandlar en del psykologiska aspekter som vad grupper har för inverkan på identitetskonstruktioner och hur normer och regler används för att upprätthålla ordningen. Vidare presenterar jag vad som tidigare skrivits om kulturens del av människors identitet. Jag förklarar bland annat begreppen *kulturrasism*, *diskurser*, *monokulturell* och *mångkulturell*.

Metod

I mitten av uppsatsen kommer en presentation av min metod. Jag har utfört en kvalitativ studie där jag använt mig av intervjuer och observationer som datainsamling, under en veckas tid. Under metod presenteras även mitt urval av elever och de forskningsetiska överväganden jag tagit hänsyn till.

Resultat

Under kapitlet Resultat står det om vad jag sett och hört under studien. Här redovisas både det eleverna berättat under intervjuerna och det jag observerat under rasterna. Kapitlet är indelat i tre underrubriker. "Killgrupper och tjejgäng" redovisar för vad jag sett och hört om elevers förhållningssätt till regler, normer och diskurser i de olika grupper som finns på skolan. Vidare visar jag resultaten från förhållningssätten utifrån en kulturell vinkel där läraren har en stor roll, under "Visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar". Kapitlet avslutas med delen "Regler och normer" som tar upp det mest synliga och av eleverna medvetna andelarna av deras förhållningssätt.

Diskussion och analys

Jag avslutar med att diskutera och analysera mitt resultat, samt binda samman det med forskningsdelen. Jag diskuterar hur jag sett hur eleverna förhåller sig till regler och normer på

skolan i protest till omgivningen och omständigheterna. I kapitlet finns även ett kort stycke där förslag ges på fortsatt forskning.

Slutsats

I följande studie har jag iakttagit förhållanden till normer och regler i en mångkulturell skola. Jag har sett hur lärarnas förhållande till barnen kan ha påverkan på hur de ser på varandra och sig själva. Lärarna bemöter eleverna med misstänksamhet och misstrogenhet, vilket gör att eleverna handlar utefter den synen. En stor del av hur man bör vara handlar om att visa upp ett tufft, hårt yttre. Detta visar man genom att använda svordomar, nedsättande ord och bryta skolans regler. Det råder en elever-mot-lärare-stämning på skolan. I en kamp om sin egen identitet gör eleverna revolt mot lärarnas regler. På skolan sätts reglerna för att upprätthålla ordningen. Jag har iakttagit hur spår av kulturrasism präglar skolans regler.

Innehållsförteckning	Sida
1. Syfte och frågeställning.....	5
Varför utföra studien i skolan?.....	5
2. Forskningsbakgrund.....	6
Kort om barn- och ungdomspsykologi.....	6
Självbild, självkänsla och identitet.....	6
Grupper och identitet.....	6
Normer i gruppen.....	7
Kultur och identitet.....	8
Mångkulturalism.....	9
Monokulturalism.....	9
Kulturrasism.....	9
Öppen kulturrasism.....	10
3. Metod.....	11
Forskningsetiska överväganden.....	11
Urval.....	11
Intervjuer.....	11
Observation.....	12
4. Resultat.....	13
Killgrupper och tjejgäng.....	13
”Visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar”.....	16
Regler och normer.....	18
5. Diskussion och analys.....	20
Regler.....	20
Grupperingar och ”vi” mot ”dom”.....	20
Lärarens spegling av handlingen.....	21
Nakenhet.....	22
Förslag på fortsatt forskning.....	22
6. Slutsats.....	23
7. Sammanfattning.....	25
8. Referenslista.....	26
Internet.....	28
9. Bilaga.....	29
Tillåtelseapp.....	29
Mall för intervju.....	30

1. Syfte och frågeställning

Det jag intresserar mig för i denna uppsats är inte att visa på skillnader mellan kulturer. Det är inte heller att ytterligare fördjupa klyftan mellan ”vi” och ”dom”, som Elmeroth (2008) belyser som ett problem med liknande uppsatser och artiklar. Det som väcker intresse hos mig i detta ämne är hur forskare som Bunar (2010) har sett hur elever i mångkulturella skolor skapar nya gemenskaper, språkdialekter och hybrida identiteter. Sjögren (1993) har stött på hur elever i Botkyrka uppfattat hybrida identiteter, där det svenska är att sträva efter. Det jag vill belysa med den här uppsatsen är vilka diskurser som finns och vilka identiteter som utformas i mångkulturella skolor, hur eleverna förhåller sig till dessa samt skolans regler och om jag kan se den hybriditet Bunar och Sjögren skriver om. Mitt syfte med den här uppsatsen är att undersöka relationen mellan omgivningen och omständigheterna och elevernas handlande. Detta innebär ett avståndstagande från diskurser som förklarar elevernas handlande utifrån elevernas ursprung. För att ta reda på detta blir min frågeställning därför:

Hur förhåller sig elever i en mångkulturell skola till skolans regler och normer?

Varför utföra studien i skolan?

Förskolan och skolan är enligt Elmeroth (2008) den viktigaste delen i ett barns socialiseringsprocess. Det är i förskolan och skolan barnet möter olika grupperingar, kulturer och normer. Även Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11, 2011) beskriver skolan som en social och kulturell mötesplats, där förståelse för den kulturella mångfalden ska utvecklas. Eftersom det är just grupperingar, regler och normer jag har valt att fokusera denna uppsats på är skolan som en lämplig miljö att utföra min forskning i. Jag ville även se vilka normer och regler eleverna uppfattade sig bli påmanade utifrån, från lärare och andra vuxna.

Gruber (2007) påpekar att skolan bör ses som samhällets viktigaste institution, då cirka en tredjedel av alla som är bosatta i Sverige dagligen är verksamma i skolan. Ett stort antal vuxna och barn vistas i skolan varje dag och det är därför oundvikligt att sociala konstruktioner bildas, förklarar hon. Även fostran och socialisation är till viss mån oundviklig. I början av ett barns liv är det föräldrarna som visar på förbud, normer och regler. Denna roll kommer senare att övertas av skolan, skriver också Evenshaug och Hallen (2001).

2. Forskningsbakgrund

Detta avsnitt börjar kort om hur barn och unga fungerar vad gäller socialt samspel och identitetsskapande. Sedan kommer vad forskare säger om grupper och normer och avsnittet avslutas om vad som menas med kultur och kulturrasism.

Kort om barn- och ungdomspsykologi

Att barn är aktiva, fysiska varelser redan vid födseln är känt hos många. Barn kommer till världen med en fallenhet för att kunna samspela med andra människor. De föds med grundläggande mentala funktioner som uppmärksamhet och observans (Evenshaug och Hallen, 2001). Vid åtta till tio års ålder utvecklas barnets så kallade sociala kognition. Barnet utvecklar då förmågan att förstå och uppfatta sociala relationer och reaktioner. Det börjar då förstå såväl egna som andras tankar och motiv bakom en handling, samt åsikter om olika företeelser. Det är när detta sker som barnet börjar uppfatta vilka normer det förväntas följa i gruppen (Evenshaug och Hallen, 2001). Genom att umgås med jämnåriga barn kommer de att hitta sin identitet och roll i gruppen, skriver Evenshaug och Hallen. En ny elev listar snabbt ut vilka normer som gäller i klassen genom observation, såväl passiv som deltagande. Detta är grunden för att senare hitta sin position och relation i samhället, visar författarna vidare.

Självbild, självkänsla och identitet

Johnson (2003) definierar självbilden och självkänslan. Självbilden är hur människor uppfattar oss själva, medan självkänslan representerar vårt känslomässiga förhållande till självbilden. Människor har olika självbilder beroende på olika situationer och kulturella koder. Under hela livet försöker människan passa in, menar Liliequist (1993). Socialisation pågår under hela livet och används i betecknandet av kulturell kompetens, det vill säga barnets inläring av de kulturella koderna.

Då en individ bygger upp sin identitet formas denna av egenskaper och handlingar, bland annat genom gruppen. Det är i samspelet med andra och andras uppfattningar om hur individen är som kommer att ha avgörande roll för vilken spegelbild barnet kommer att få, menar Sjögren (2003).

Grupper och identitet

Enligt Harty och Harty (2004) är en grupp en samling människor som själva uttalar sig som en grupp eller erkänns som en grupp av en utomstående part. De strävar mot ett eller flera gemensamma mål. I varje grupp råder en viss diskurs och en viss kultur. En diskurs kan förklaras som ett sätt att tänka och uppfatta ett fenomen. En diskurs bestämmer tillsammans med sociala normer vad som är sant och vad som är falskt, viktigt och oviktigt, verkligt och överkligt, menar Hilding-Rydevik, Håkansson och Isaksson (2011). Diskursen kommer också att dra gränser för handlandet och sanningar (Elmeroth, 2008). Det är diskursen som bestämmer vad som är normalt att göra i vissa sammanhang. Den skapas och ändras hela tiden genom det sociala samspelet mellan människor (Foucault, 1976 i Hilding-Rydevik, Håkansson och Isaksson, 2011). Inom gruppen råder även så kallad Matrix, vilken kan beskrivas som gruppanda eller gruppsjäl, förklarar Harty och Harty vidare. Varje ord som sägs i gruppen och varje handling som utförs bidrar till gruppens matrix.

Nilsson (2005) beskriver hur alla människor har ett behov av att tillhöra en grupp för att få sin självbild bekräftad och förstärkt. Alla människor har ett stort behov av att duga i både sina egna och i andras ögon. Detta behov tillfredsställs då gruppen ger bekräftelse av att individen duger och är accepterad.

Nilsson (2005) diskuterar vidare om social identitet, vilket innebär den person individen blir i gruppen. Eftersom att individen får sin identitet i samspel med gruppen ter det sig naturligt att vilja stärka gruppens status, skriver Nilsson. Dikotomier om den egna och andra grupper är en naturlig följd av att se den egna gruppen som den främsta. Stereotyper om hur ”de andra” är bildas och så kallade *självuppfyllande profetior* kan styra synen och handlingarna gentemot andra grupper. Det vill säga att uppfattningen av hur den andra gruppen är påverkar hur individen ser på varje handling och letar efter tecken på att föreställningen stämmer. Vid tecken på att föreställningen tas som bevis på att den föreställda sanningen stämmer (Nilsson, 2005). Elmeroth (2008) skriver vidare om så kallad *andrafiering*, vilket är skapandet av ”den andre”. Hon förstärker Nilssons teori då hon skriver att det är genom social jämförelse ”jaget” bildas och förstärks. Det sker som tidigare nämnt i gruppen, vilket gör att den egna gruppen blir den bästa, den andra gruppen, ”dom”, blir det sämre. Genom att nedvärdera tilldelas den egna gruppen högre värde. Elmeroth leder med den förklaringen in på begreppet kulturrasism, som innebär att man ser vissa kulturella grupper som bättre än andra. Diskrimineringsombudsmannens hemsida definierar kulturrasism som: ”Kulturrasism-föreställningen om att kulturer är absoluta, oföränderliga och definierar individens egenskaper.” (<http://www.do.se/sv/sidhuvud/Sok-pa-do/?quicksearchquery=kulturrasism>)

Normer i grupper

Enligt Svenska akademins ordlista (se även <http://www.svenskaakademien.se>) i Harty och Harty (2004) beskrivs en norm som ett rättsnöre, en regel eller ett mönster i en grupp. Det finns formella och informella normer, skriver Harty och Harty, omedvetna och medvetna, uttalade och outtalade. En medveten norm kan vara både uttalad och outtalad, men den omedvetna normen är alltid outtalad. Normer upplevs oftast inte som skapade av människan, menar Åhs (2007) vidare, utan tas som självklara. De skapar det normala och det förväntade. Normer är vad som gör gruppen stabil och ökar förutsägbarheten i handlingar (Nilsson, 2005).

Normerna styr och reglerar individernas handlande, beteende och oftast även utseende i en grupp (Harty och Harty, 2004). Följer man normen bidrar det till erkännande från gruppen, vilket i sin tur understödjer en positiv självbild och förstärkt status. För att upprätthålla denna status kan dock individen utföra handlingar han eller hon annars inte hade varit bekväm med (Evenshaug och Hallen, 2001). Följer gruppmedlemmarna normerna kommer de att bli accepterade, men olika typer av sanktioner kommer att förekomma om individerna går utanför normen. Sanktionerna sker utan större eftertanke och kan vara till exempel att individerna blir utestängda från gruppen eller mister sin status (Harty och Harty, 2004 och Nilsson, 2005). Nilsson (2005) menar att sanktionerna efter ett normbrott oftast är strängare än då en uttalad regel bryts. Det beror på att normer oftast är känsloladdade, medan regler endast är till för att upprätthålla ordningen. Alla människor har behov av social struktur och stabilitet med fasta normer, så kallat sociobehov (Harty och Harty, 2004).

Människor verkar ha ett behov av att andra följer de normer som gäller för gruppen man tillhör. Gruber (2007) beskriver ett studiebesök i en moské med en klass hon studerat. På grund av att de tyckte Imamen uppträdde olämpligt valde de att inte prata vidare om besöket i klassen. Jämför detta med Ambjörnsson (2005), som pratar om hur de som ser sig som normala svenska medborgare, det vill säga de som följer heteronormen, försöker få homosexuella par att till vissa

delar passa in i deras norm. Det homosexuella paret har redan brutit normen genom att vara tillsammans med någon av samma kön, men accepteras ändå om de uppfyller övriga förväntningar som brukar riktas mot par. På samma sätt försökte lärarna passa in imamen i sin norm och de blev irriterade och besvikna när det misslyckades.

Kultur och identitet

Etnicitet, menar Wikström (2009), kan mycket förenklat beskrivas genom kategorisering. Etnicitet bildas genom det sociala samspelets indelning. Trots att många identifierar sig med sin etnicitet är det inte något man tilldelar sig själv, det är något man blir tilldelad, menar författaren vidare. Kultur används som en vidare term på etnicitet. Då etnicitet ofta får en förbindelse i blodsband ses kultur som något som utmärker personligheten (Wikström, 2009). Etnicitet och kultur brukar ofta vara förknippat, men har egentligen ingen vidare koppling. Simon och Yaras (2000) beskriver kultur som ett sätt att leva. I en kultur har man ungefär samma idé om hur världen är och hur man bör vara och handla, menar de vidare. Man lever med andra ord efter samma diskurs. Colnerud beskriver det som: ”De värderingar som hyllas i en kultur avgör vad som är att betrakta som ett gott sätt att vara som individ” (Colnerud, 2007. S. 89).

Lunneblad (2009) har sett hur pedagoger i mångkulturella förskolor inte tar med annat än ”svensk” kultur i vardagsarbetet. Orsaken till detta, menar han, har att göra med förvirringen alla kulturer medför. Vidare har han observerat åsikten att alla barn ska utgå från en gemensam upplevelsevärld för en fungerande verksamhet. Av vana verkar denna gemensamma upplevelsevärld byggas upp med ”svenska” normer och värderingar som grundstenar. I detta sätt att arbeta, menar Lunneblad, ställs invandrabarns olika kulturer som motpol till den svenska. I Gruber (2007) har Lunneblad även satt ord på att kulturen lätt bara blir ett ord i planeringen, men är svårt att sätta i praktiken. Lgr 11 (2011) skriver att skolan ska sträva mot att förbereda eleven för samhället och förmedla en gemensam referensram och grundläggande värden. Thavenius (1999) ställer sig frågan om människor har ett behov av en stor, ledande kultur som vi förväntar oss att alla andra ska rätta sig efter.

Det är samhällets vardagliga diskurser som skapar förutfattade meningar, skillnader och grupper (Elmeroth, 2008). I samhället förekommer hierarkier, där svensken anses vara den överlägsna och invandraren är den underlägsna, säger Elmeroth bestämt. Genom att tilldela barn med invandrabakgrund en etnisk identitet görs de till ”dom”. Det konstrueras exkluderande kategorier där man får lov att vara antingen eller; turk, muslim, afrikan eller svensk, förklarar författaren vidare. Att vara svensk muslim är med andra ord inget alternativ som accepteras. Bevelander och Otterbeck (2008) har sett hur muslimer ofta blir indelade i en grupp, oavsett vart de kommer ifrån.

Gruber (2007) har i sin forskning sett hur lärarna delar in elever i grupper om både kön och etnicitet. Då det svenska är det normala i skolan lägger inte lärarna någon tid på att belysa de kulturella normerna och värderingarna men de andra kulturerna fick under hennes tid i skolan en egen vecka. Syftet var, berättar Gruber, att ta tillvara på elevernas kulturer och att då de ”svenska” eleverna kunde lära sig av ”invandrareleverna”. Kulturveckan behandlade konkret kultur, som mat, musik och dans, men berörde inte ämnen som barnuppföstran och andra värderingar. De underhållande delarna av kulturen lyftes fram, anser Gruber.

Mångkulturalism

Bunar (1999) beskriver multikulturalism som något som inte skapas av kvantiteten av kulturer, utan av människans sätt att se på de kulturer som man föreställer sig finns. Det är individens sätt att se på en skola och förhålla sig till detta som gör den till mångkulturell. Gruber (2007) berättar om hur Caroline Liberg fått tveksamma svar från rektorer hon intervjuat då hon frågat vad de anser mångkultur var. Nästan alla rektorer svarade efter ett tag att det har med invandrare att göra. Svenskheten ses som det normala, menar Gruber och räknas därför inte in i kulturerna.

Nihad Bunar (1999) skriver i sin artikel "*Multikulturalism är död, leve multikulturalism!*" Att multikultur ofta kopplas samman med negativa uppfattningar, sammankopplat med invandring. Han beskriver hur invandrarelever uppfattas vara lika med språksvårigheter, kulturkrockar och icke-samarbetsvilliga, svårpratade föräldrar. Vidare berättar han hur många har en uppfattning om hur elever i invandrarskolor och invandrardominerade skolor (det vill säga skolor med 50-99% elever med invandrarbakgrund) presterar sämre än elever från svenska eller svenskdominerade skolor. Problemet, säger Bunar, läggs inte på skolan, utan på eleverna. Den dominerande uppfattningen är på grund av att eleverna har bristfälliga språkkunskaper, att deras föräldrar har kommunikationssvårigheter och att deras kultur är ett hinder som problemen uppstår.

Monokulturalism

Även Tesfahuney skriver i artikeln "*Monokulturell utbildning*" (Tefahuney, 1999) hur mångkulturella skolor ofta får mycket uppmärksamhet, just eftersom de ses som ett problem. Tesfahuney lägger i stället fokus på mångkulturalismens motsats, monokulturalismen. Han berättar om monokulturen som det som anses normalt och standard i Sveriges skolor. Det är där, i monokulturalismen som norm, som "de andra" bildas, menar han.

Kulturrasism

Rasism är i sig ett negativt laddat ord, menar Lodenius och Wingborg (2001). Till och med de som öppet utövar och hyllar rasistiska åsikter vill inte kalla sig rasister, utan "rasmedvetna", skriver Lodenius och Wingborg vidare. Tesfahuney (1999) beskriver hur rasismen har gått över till kulturrasism. De rasistiska åsikter som tidigare fokuserade på just ras och etnisk härkomst har gått över till att fokusera på identitet och personlighetsdrag i form av kulturell tillhörighet. Kulturrasism är enligt Mattsson och Tesfahuney (2002) rasistiska uppfattningar som är grundade på religiösa och kulturella skillnader. De menar att kulturrasism oftast utövas som en typ av vardagsrasism, där utövarna inte begår juridiska brott utan visar sin rasism genom attityder och beteenden i vardagssituationer. Gruber (2007) beskriver kulturrasism som föreställning om att individer är fastlåsta i en speciell kultur. De som utövar kulturell rasism ser kulturen som ett instrument att upprätthålla och kategorisera sociala hierarkier. Gruber beskriver hur lärarna ser kulturella skillnader hos elever som orsak till utanförskap. Hon säger att många svenskar försöker lära invandrare att bete sig rätt, så att inte svenskar ska störa sig på dem. Till exempel, Simon och Yaras (2000) skriver en typ av handbok i hur man beter sig som en svensk. Boken beskriver allt från hur svenskar hälsar till att man bör använda ordet "tack" mycket och ofta. Att lära elever att bete sig "svenskt" är av välmening, för deras eget bästa, anser de, vilket stämmer överens med Colnerud (2004) diskuterar i artikeln "*Värdegrund som pedagogisk praktik och forskningsdiskurs*". Hon överlägger hur lärare och elever överför sina normer och värderingar på andra individer genom uppmuntran eller bestraffningar. När lärare visar normer till eleverna är det i fostringssyfte, menar hon, medan elev till elev påverkan sker genom socialt samspel. Normpåverkan sker inte medvetet och pågår hela tiden. Ehn (1993)

pekar på hur just fostran är ett sätt att förmedla svenskhet, kamouflerad i omvårdnad och omsorg, genom traditioner och vardagliga rutiner.

För många lärare är invandrarelever detsamma som problemelever, skriver Gruber (2007). Hon ser ett mönster hos lärarna där de ser välpresterande elever som mindre invandrare, mer svenska. Tholin påpekar i ”*Swedishness` as a Norm for Learners of English in Swedish Schools: a Study of National and Local Objectives and Criteria in Compulsory Schools*” (2012) att svenska skolor ofta har svensk kultur som startplattform för alla elever. Han tycker det är oroande att kulturella olikheter ska sätta stopp för vissa elever att uppnå samma mål som de elever som följer den kulturella normen; den svenska. Det sätter även Strandberg (1996) ord på då han anser det orättvist att behandla alla elever lika, oavsett kultur. Han menar att det är samma sak som att behandla alla elever utifrån den svenska kultur-normen.

Öppen kulturrasism

Bevelander och Otterbeck (2008) och Löow (2002) visar på hur vissa svenska partier anser att grupper med annan etnicitet än svensk är ett hot mot kulturen. Löow beskriver hur partierna fruktar för att det som de ser som ett gott, vitt samhälle ska dö ut tillsammans med homogeniteten och monokulturen. Vidare menar Catomeris (2002) att många svenska partier anser att enda vägen till en fungerande integration är om alla invandrare helt enkelt släpper sin burna kultur helt och anammar den kultur partierna anser svensk. Det är intressant, tycker Catomeris vidare, att det inte är någon som ifrågasätter varför svenskar som flyttar till exempel till Spanien väljer att sätta sina barn i svenska skolor, gå i svenska kyrkan och söker sig till svensktalande umgänge, men samma personer kan anse det självklart att invandrare till Sverige ska anpassa sig till det svenska samhället. Bunar (2002) påpekar hur politiker anser att muslimsk/arabiska skolor skulle göra klyftorna i samhället större, det vill säga göra social och kulturell segregation mer omfattande och leda till att klyftorna ökar.

3. Metod

Som metod har jag valt att utföra sju intervjuer med två eller tre elever åt gången. Jag valde att utföra intervjuer parallellt med observationer, då jag tyckte det var intressant att jämföra det jag sett och vad eleverna själva velat berätta. Så långt som möjligt har eleverna själva valt vilka de önskade paras ihop med. Paret går i två olika klasser på skolan. En av dessa intervjuer används inte, då eleven inte svarade annat än ”ja”, ”nej” och ”mm” på mina frågor. Jag har som sagt även observerat klasserna under rasten för att få en mer övergripande bild av vilka diskurser och normer eleverna på skolan lever utefter. Jag har gjort fältanteckningar under hela arbetets gång. Jag var på skolan fem skoldagar.

Forskningsetiska överväganden

Alla lärare, elever och skolan har fått fingerade namn. Enligt konfidentialitetskravet ska alla i uppsatsen vara helt anonyma och det ska inte gå för någon utomstående att identifiera personerna i studien (vetenskapsrådet <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>). Jag har varit noga med att även följa de andra tre etiska kraven, informationskravet, samtyckeskravet och nyttjandekravet. Informationskravet, genom att alltid vara tydlig mot såväl lärare och elever vad min forskning handlade om. Samtyckeskravet tog jag hänsyn till då alla elever behövde ha vårdnadshavares samtycke och tillåtelse med sig skriftligt (se bilaga 1). Nyttjandekravet då en del information i studien känns obekvämt för mig att avslöja. Men nyttjandekravet påvisar att all information av forskningsvärde ska visas upp (vetenskapsrådet, se <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>).

Att använda den intervjun där eleven bara ”mm-ade” och svarade ”ja” eller ”nej” för att komma fram till en slutsats och ett resultat kändes inte varken intressant eller etiskt rätt då det hade varit omöjligt att analysera elevens tankegångar. Eleven var troligtvis inte helt säker på att delta i studien, men vågade själv inte säga ifrån. Det är då mitt ansvar som forskare att avsluta intervjun och inte använda mig av det material jag insamlat under tiden med eleven.

Urval

Eleverna går i två olika klasser, vars klassrum ligger precis intill varandra. De har rast samtidigt och umgås i båda klasserna. Eleverna går i trean i en mångkulturell skola, det vill säga att majoriteten av barnen har utländskt påbrå. Fem elever deltog från ena klassen och åtta från den andra. Som jag nämnde ovan valde jag att ta bort en intervju från studien.

Intervju

Jag hoppades på att samtalet skulle flyta på mer naturligt då barnen fick vara med någon de kände. Första två intervjuerna höll vi till i ett grupperum som var sammankopplat till klassrummet. Nackdelen med rummet var att väggarna var till större delen av glas, vilket gjorde att elevernas fokus vid några tillfällen gled ut till eleverna på andra sidan glasrutan. Fördelen var att rummet var bekant och tryggt för dem. Kontakten mellan barnet och intervjuaren underlättas om intervjun genomförs i en miljö som är bekant för barnet och där det kan känna sig lugnt, menar Doveborg och Pramling Samuelsson (2000). Vid de andra fyra intervjuerna var grupperummet upptaget. Vi fick därför flytta oss till ett förråd i korridoren. Alla intervjuer spelades in.

Av tekniska skäl utföll informationen om samtalen olika i de båda klasserna, vilket präglade intervjuerna. Barnet har rätt att få reda på vad samtalet ska handla om (informationskravet). Doveborg och Pramling (2000) menar även att det underlättar samtalet. Vid intervjuerna hade jag med mig en mall för samtalet (se bilaga 2). Mallen var dock endast en ledstjärna för mig för

att hålla mig till ämnet. Starrin och Svensson (1994) menar att en av de viktigaste punkter att ta hänsyn till vid intervjuer är att frågorna aldrig innehåller fasta svarsalternativ. Forskaren förväntar sig då särskilda svar och är inte öppen för andra vinklar än de som redan är kända för intervjuaren. Jag försökte därför hålla mig borta från frågor som kunde besvaras med "ja" eller "nej". För att få en så avslappnat samtal som möjligt frågade jag en del frågor runtom det jag egentligen ville veta. När jag märkte att eleverna ville prata mer om något eller inte alls om något annat tog jag hänsyn till det under samtalet.

Observation

Gruber (2007) ser observation som ett naturligt sätt att få syn på det som eleven inte vill eller inte kan uttrycka verbalt. Svensson och Starrin (1996) ser ett av målen med deltagande observation att få syn på normer, värderingar och kommunikationsmönster som råder i gruppen. De ser observation som en metod som ger forskaren möjlighet att se elevernas verklighet genom deras ögon. Jag upptäckte att just normer, värderingar och kommunikationsmönster var lättare att se genom observation än genom barnsamtal. På rasterna verkade inte eleverna bry sig om att jag var dem hack i häl. Jag blev osynlig redan från början. Några elever gick fram till mig och frågade vem jag var och vad jag gjorde där. Jag svarade kortfattat att jag studerade till lärare och jag var där för att titta på några elever när de leker. Det svaret var nog för dem och de sprang vidare. Vid några tillfällen fick jag frågan om jag var lärare, de ville ha hjälp med plåster och hämta bollar i klassrummet. Jag hjälpte dem med det jag kunde, men snart hade de lärt sig att jag varken hade nycklar eller plåster.

Starrin och Svensson (1994) nämner att en av nackdelarna med observation som metod till datainsamling är att forskaren omöjligt kan bli etthundra procent objektiv. Då jag observerade barnen gjorde jag det utifrån mina föreställningar av hur världen är och fungerar. Det kändes då bra att ha intervjuerna som kunde ge mig en annan vinkel, nämligen elevernas vinkel, att utgå från.

4. Resultat

Dagen jag kom till Sagaskolan var det varmt ute. Jag hade slagit mig ner i en soffa i korridoren som har perfekt vy över klass 3blå och klass 3guls kapprum. Längs med väggarna står skåp med plats för hänglås. En efter en såg jag dem komma från matsalen för att springa ut på rast. De flesta stannade inte länge i kapprummet, eftersom jacka inte var nödvändigt att ha på sig i värmen. En flicka, som här får heta Pippi, blev nyfiken på mig. Pippi och hennes kompisar ville visa mig att de kunde klättra upp på skåpen i kapprummet och sedan att det inte gick att klämma sig i ytterdörren, för den hade gummilister på insidan. Pippi frågade mig vad jag gjorde där och jag förklarade att jag tänkt ställa lite frågor och titta lite på eleverna i 3 blå och gul under en vecka. Pippi skrattar så där som hon gör och frågar skämtsamt om jag också ska fråga sådana där knäppa frågor som om mamma eller pappa slår en. Jag inser snart att jag kommer mötas med misstänksamhet på Sagaskolan.

Under den här rubriken ska jag redogöra för vad jag har hört och sett under min vecka på skolan, som jag valt döpa till Sagaskolan. Sagaskolan är ett påhittat namn, likaså är namnen på eleverna. Jag har till stor del separerat det jag observerat från intervjuerna jag haft med barnen, för att tydligt visa skillnaderna mellan iakttagelserna och samtalen. Kapitlet är indelat i tre underrubriker. "Killgrupper och tjejgäng" redovisar för vad jag sett och hört om elevers förhållningssätt till regler, normer och diskurser i de olika grupper som finns på skolan. Vidare visar jag resultaten från elevernas förhållningssätt från en kulturell riktning där pedagogen har betydelse. Den delen har jag döpt till "Visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar". Kapitlet avslutas med delen "Regler och normer" som tar upp det mest synliga och av eleverna medvetna delarna av förhållandet till skolan.

Killgrupper och tjejgäng

Varje intervju har jag under min studie påbörjat på samma sätt med frågan "Kan du berätta lite om dig själv?". Den var av alla nästkommande frågor under intervjun svårast för eleverna att besvara. De valde efter en stunds betänketid att presentera sig med ålder, gatuadress, vad de gillar att göra på rasten och personlighetsdrag som snälla och glada. En del valde även att berätta om vilka de umgås med på rasterna och hur många syskon de har hemma. På frågan om det var bra att vara snäll och glad var de alla ense om att så var en bra kompis. En bra kompis ska även vara hjälpsam och behålla kompisars hemligheter för sig själv, men berätta sina egna för kompisgänget. På rasterna spelar killarna fotboll, berättar de och tjejerna spelar King eller gungar.

Eleverna verkade samstämmiga under intervjuerna om vilka personlighetsdrag man bör uppvisa och sträva efter. De ville alla vara snälla, glada, hjälpsamma och bra kompisar. Då jag var ute på rasten upptäckte jag att klimatet på fotbollsplanen (där endast killar höll till under min vecka på skolan) på många sätt inte levde upp till elevernas strävan efter det personlighetsidealet. Svordomarna flödade och sattes in lite varstans i varannan mening. Eleverna förvirrade sig själva och varandra genom att sätta in nedsättande ord som "kyckling" och "handikapp" kombinerat med ord som "jalla" och svordomar i sammanhang där det alls inte passade in eller var grammatiskt korrekt. De med högre status på planen bestämde lagen och de mindre bra eller populära rättade sig. Jag observerade dock att det råder mycket glädje på planen. Vid flera tillfällen att de skrattade de tillsammans när bollen studsade på ett, för pojkarna, knasigt sätt eller när en kille skulle ta upp den och den rullade mellan hans ben. Det var ändå svårt att se den glada sidan av eleverna, den de berättat att de strävar mot, då de samtidigt överöser varandra i hårt språk och gränsfall ojuste spel. När någon missar mål skriker lagkompisarna att han skulle passat, att han är dålig och "en jävla handikapp". Om personen i fråga inte skjuter på läge vid

nästa anfall blir han i stället kallad för ”kyckling” och feg. Värsta normbrottet är att dribbla för mycket och inte passa vidare bollen. Eleverna säger då till varandra att han är egoist och väljer därefter att inte passa bollen till honom. Då det blir hörna bråkar de om vem som ska lägga den. Kontrast till den hårda stämningen på fotbollsplanen var när jag senare hörde två killar fråga en tredje kille om det var ok att de gjorde något annat på rasten. Den ena höll killen om axlarna och verkade uppriktigt oroad över att han skulle ta illa upp.

Jag blev efter iakttagelserna på fotbollsplanen nyfiken på om eleverna själva ser den hårda jargongen. I en intervju med två killar förklarar de att många försöker vara tuffa. Det blir ofta bråk vid hörna och man svär en hel del mot varandra, berättar de. Att detta skulle ha något att göra med att killar från fyran är med på planen nekar de till. De tycker själva att man inte ska visa sig svag på fotbollsplanen. Det är inte tufft att ligga kvar när det gör ont. En kille berättar att hans tränare i fotboll drar upp honom när han skadat sig. Ibland gör det väldigt ont, men han reser sig alltid. Jag frågade om det är bra att vara tuff, vilket gör att killarna skrattar lite. Man ska vara tuff, men inte på andras bekostnad, förstår jag av deras förklaring. Det är inte tufft att göra sig rolig över andra, man ska vara sig själv. Att vara duktig på fotboll verkar göra en ganska tuff automatiskt, då vill alla vara i ens lag. På en rast såg jag en kille som verkar uppnått denna ”tuffhet”. En annan kille försökte förhandla sig in i hans lag, vilket bemöttes med stänk och stön. Pedagogen som satt och övervakade matchen tog då undan den duktiga killen och frågade varför han var taskig och inte lät kompiserna vara med. Han berättade då att om de var i samma lag skulle de bli för bra och det andra laget skulle då gå där ifrån.

Flickorna på Sagaskolan verkade mer medvetna och störda av min närvaro på rasten. De tittade misstänksamt på mig då jag lutade mig mot en stenmur för att lyssna på deras samtal och fnitter vid gungan. Det är en stor gunga, en sådan där med nät i mitten som man kan ligga i. Jag reflekterar över att det ser livsfarligt ut när de singlar gungan högre och högre, de tjejer som ligger i mitten skriker förtjust när de lyfter från nätet då de nästan står med huvudet i rak linje ner mot sandlådan. Stämningen är fnittrig och glad. Jag uppslukas i flickornas förtjusning att jag först inte märker det andra tjejgänget från klasserna. De ser lite buttra ut, viskar och pekar mot den stora gungan. När de ser att jag iakttar dem leker de vidare en stund, men fastnar sedan åter med huvudena tätt ihop. Jag förstår att en av tjejerna på gungorna annars brukar vara med dem, men nu har de bråkat. De utbrister ”men herreguuud” när någon säger något extra avskyvärt om flickan på gungan.

Åter igen valde jag att följa upp vad jag sett på rasten under intervjun. Att tjejer tjaffsar pratar paret med flickor om i allvarlig ton och berättar att tjejer skadar med ord, killar med slag:

Ja, men killar typ om någon bråkar med dem så slår de och typ bråkar på riktigt. Tjejer mest bara tjaffsar och gör inte illa på riktigt illa bråkar, liksom. Bråkar någon med dem så blir de jätte arga och så skriker dom. Killar skadar typ.

En flicka berättar att hon umgått med ett gäng flickor som sa åt henne att hon måste vara lite coolare om hon ska vara med dem. Det ville hon naturligtvis inte, man ska vara sig själv, förklarar hon. Stolt säger hon att de fick leka vidare på egen hand, för cool ska man inte göra sig. Några andra tjejer berättar att de blivit lurade av tjejkompisar som sagt att de ska följa med dem hem under skoltid, för att hämta något. De har då sagt att de fått frökens tillåtelse, vilket de inte har.

Under mina observationer och intervjuer var de här två grupperna jag såg och hörde mest av. Skolgården är stor på Sagaskolan och jag var endast där under en vecka, och hade endast

tillåtelse att iaktta de elever som lämnat förälders skriftliga godkännande. Sammanfattningsvis kan jag dock säga att det jag sett och fått bekräftat under intervjuerna är att då tjejerna luras, tisslar och tasslar, grupperar sig och tjafsar verkar killarna utgöra en mer homogen grupp på fotbollsplanen. Utåt sett är pojkarnas språk och handlingar mot varandra mer anmärkningsvärt hårda, medan tjejerna, vad jag observerat, är hårda mot varandra bakom ryggen på både varandra och lärarna. Svordomar och nedsättande ord var under mina observationer mindre förekommande i tjejgängen, men samtidigt såg jag en flicka gå runt och peka finger mot en ovetande lärare. Flickan hejades på av sina kompisar, men tog snabbt ner fingret varje gång läraren vände sig om. Tjejerna bröt då ut i ett samstämmigt fnitter och väntade sedan spánt på att flickan skulle ta upp fingret så snart läraren tittade bort igen.

Under de sex intervjuer jag gjorde med de två klasserna var eleverna ense om att det var skillnad på tjejer och killar. Killarna förväntas tycka om fotboll, vara bråkiga, högljudda och stökiga. Tjejerna är smartare än killarna, snälla, lugna och har större valfrihet på aktiviteter under rasten. Tjejer och killar kan inte vara bästisar med varandra om man inte går på dagis, för då är det ok. När fröken går ut från klassrummet förväntas minst en kille bryta mot någon regel i form av att kasta pennor och sudd, klättra på bänkarna eller ställa till med stök och bråk i största allmänhet. Om någon väljer att berätta detta för fröken då hon kommer tillbaka bryter denna någon mot normen att man inte "tjallar" på varandra. Ingen tycker om någon som skvallrar, oavsett vem i klassen det skvallras mot. Under en intervju pratade en tjej, låt oss kalla henne Madicken, mycket om hur killar alltid bråkar på fotbollsplanen och i klassrummet. Tidigare hade jag även sett Madicken vara ute på samtal med fröken tillsammans med en kille hon bråkat med på rasten. Madicken tycker att killarna alltid svär och är elaka mot varandra, men hennes intervjukamrat, Elisabeth, tycker inte det. Hon tycker Madicken överdriver och det är bara ibland killarna bråkar. På idrotten bråkar de aldrig, menar Elisabeth, de bråkar bara på rasten eftersom att fyrorna är där. För varje anklagelse Madicken tar upp har Elisabeth en förklaring och försvarar handlingen:

Madicken: Det tror att de är bättre och de andra är kassa. De kan typ säga när nån ska göra mål att men ÅH vad dålig du är som missar, varför passar du inte för?

Elisabeth: Nej, de säger inte så, inte de i klassen.

Madicken: Jo, men ibland säger dom det.

Elisabeth: Jo, men de säger de kanske. Ibland.

Madicken: Och så säger dom 'Men varför passade du inte till mig, jag skulle ju göra mål'.

Elisabeth: Aa, så säger dom.

I klassrummet får killarna mer tid från fröken för de är inte lika smarta, förklarar en flicka. "När man säger något till en tjej så förstår hon på typ direkt, men det fattar inte killarna" säger hon. Tjejer sitter dessutom still på sin plats och lyssnar på var fröken säger, menar flera tjejer.

Pippi: Jo men tjejerna är snällare!

Annika: Jo men det är så att om alla sitter i klassen och fröken går runt och alla är tysta så går hon ändå dit. Sen får alla stjärna, men killarna får större stjärna och tjejerna mindre, typ. Sen om någon bråkade, så går fröken till killarna.

Pippi: Tjejerna är mer lugna. Killarna är de som är jobbiga. De gör problem när fröken var ute och gjorde något.

Jag: Brukar tjejerna vara snällare än killarna i klassen, tycker ni?

Pippi: Ja!

Annika: Ja!

Jag: Varför är ni det?

Pippi: För tjejerna brukar sitta stilla och så.

Annika: Tjejerna är typ smartare än killarna. Eller alltså när fröken säger något så fattar tjejerna snabbare, typ. Killar kan ju vara smartare än tjejer också, men tjejerna kommer igång snabbare.

Pippi: Alltså om fröken säger något till oss då lyssnar vi men killarna typ börjar prata och så.

När jag pratade med pojkarna berättade de att killar kan bråka ibland när de försöker vara tuffa, men de är inte alltid stökiga. Ett par killar berättade att de ibland blir så trötta av att det är bråkigt på fotbollsplanen att de gör något annat på rasten. Enligt flera elever går det runt en liten liga med tjejer på skolgården som bara ägnar sig åt att retas och bråka.

Kajsa: Det finns ett gäng tjejer som bara går tillsammans hela tiden och så bara de bråkar för ingenting utan att man gjort någonting. De brukar typ bara gå runt och säga dumma grejer.

Jonathan och Skorpan säger också:

Jonathan: Några går bara runt och bråkar.

Skorpan: När de bråkar så går jag någonstans.

Jag: De där som bara går runt och bråkar, gör de inget annat?

Skorpan: Nej, de bara går runt och slåss och retas.

Jonathan: En gång slog de några syskon.

Jag: Ok... De låter som en liten liga?

Skorpan: Mm.

Jag såg dessvärre inte till den ökända ligan. Eftersom eleverna även menar att grupperingarna på skolgården inte beror på kön, utan intresse, drar jag slutsatsen att det finns flickor med behov att bråka också.

”Visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar”

När jag kom till klass 3gul för att presentera min studie och höra om någon ville vara med pågick en diskussion i klassen. En pojke hade i lärarens närvaro kallat en annan elev för ”handikapp”, vilket gjorde läraren upprörd. Hon frågade klassen om någon visste vad ett handikapp var, vilket eleverna var något osäkra på. Pedagogerna berättade att man *har* ett handikapp, man *är* inte ett handikapp. ”Det är dålig svenska att säga att man är handikapp”, sa hon bestämt till klassen, ”visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar!”. Hon såg till att eleverna som använt ordet skämdes lite extra genom att presentera mig, som innan stått tyst i ett hörn, och säga att jag sett och hört allt.

Vid ett tillfälle när jag gick runt på skolgården kom två flickor fram till mig. ”Gissa om jag är kristen eller muslim” uppmanade något utmanande den ena flickan mig med ett leende. Jag blev lite ställd över frågan men bestämde mig för att göra mitt bästa för att ge henne ett tillfredsställande svar. Kristen, svarade jag tillslut, vilket flickan nickade bekräftande åt.

Därmed var jag inte längre intressant och flickorna sprang vidare under tissel och tassel sinsemellan. Frågan om tjejens religiösa övertygelse fick mig att fundera över om det var ett vanligt samtalsämne i skolan. Jag såg mig runt på skolgården och drog snabbt slutsatsen av att grupperingarna ser ut att handla om kön och intressen, inte religion. Endast vid en intervju, med två flickor varav den ena bär slöja, kom religion upp. Tjejen som inte bar slöja berättade om hur den andra flickan fått sin slöja avsliten vid gungorna och hur hon börjat gråta. Såväl lärare som elever hade blivit upprörda över handlingen. Vidare menar samma flicka, senare under intervjun, att hon tycker att ”ni svenskar” behandlar muslimer och kristna syrianer olika. Hon anser att lärarna på skolan är snällare mot tjejer med slöja och tar upp ett tillfälle på idrotten då läraren bara skällde på två kristna syrianer, trots att flickan med slöja också varit dum:

Pippi: Alltså alla i den här klassen och i den klassen (3b, min kommentar) tycker typ att ni svenskarna, alltså som fröknarna är ju svenskar, de är alltså... typ snällare mot muslimer än mot oss kristna syrianer. Alltså svenskarna är ju också kristna men alltså som vi syrianer eller araber som är kristna. De är snällare mot muslimer. Som på idrotten så bråkade vi alla typ och då skällde fröken bara på oss. Hon sa typ att aa, men jag skäller inte på dig för du är ledsen. Så då blev hon arg på den personen. Så många tycker att de är mer dumma mot oss kristna.

[...]

Jag: Mhm. Varför tror ni att de gör så då?

Pippi: Öh, för att vi tycker ju det för man känner ju det när man gör saker. Alltså, alla syrianer tycker att svenskarna är mer snälla mot muslimerna och svenskarna än oss. Alltså är det något så skäller ni på oss.

Hon avslutar intervjun med att berätta att hon i affären blivit avvisad av kassörskan som hjälpt en svensk innan henne, trots att det varit hennes tur.

När jag tog upp ämnet i andra samtal valde de eleverna att ta upp språkskillnader. På skolan får man inte lov att prata något annat än svenska, vilket eleverna gjorde klart för mig i nästintill varje intervju. Värst var det om man svor på ett annat språk. Vad jag fattade det som var det både regelbrott och nästan även ett normbrott att svära på något annat språk.

Jag: Ok, jaha. Så man får inte kasta pennor eller sudd, är det något annat man inte får göra? Finns det något man inte får säga till varandra?

Pippi: Fula ord.

Jag: Fula ord? Vad är ett fult ord då? Vågar du säga?

Pippi: Men typ fula ord på svenska eller på ens språk, typ. Man får inte säga på ens språk, för då förstår inte den andre, typ.

Annika: Nej, inte på deras olika språk som den inte förstår. Man måste prata svenska.

Vissa elever använder dock regeln just för att brytas och därmed stärka sin status. Vissa, menar en kille jag pratade med, har till och med lärt sig svordomar och andra elaka ord på ”andras” språk. Några valde att identifiera sig med en etnisk tillhörighet som ”Jag är ju syrian...” för att så pedagogiskt som möjligt förklara för mig vilket språk de kan förutom svenska. I några grupper frågade jag vad som gör att man är ”svensk”. En grupp killar svarade att då pratar man

svenska väldigt snabbt. Jag blev lite förvirrad av svaret och förklarade att killen just sagt att han var syrian, men han pratade väldigt snabbt. Han och hans kompis himlade då lite med ögonen åt min dumhet och sa ”Ah men, alltså vi har ju lärt oss!”. Samma par diskuterade vilka i klassen som var ”svenskar”. Gemensamt kom de fram till att de bara hade en i klassen, som var ljushårig och har svenska föräldrar:

Nils: Det är typ bara tre svenskar i våran klass.

Bertil: Nej två. Tjorven är inte svensk. Jag trodde bara en.

Jag: Hur är man när man är svensk då?

Nils: Man pratar svenska. Och så har man svenska föräldrar, kanske blond.

Bertil: Man pratar fort på svenska.

Jag: Men ni pratar ju också jätte fort på svenska?

Bertil: Jo, men vi har lärt oss!

Regler och normer

Alla elever jag pratat med är väl medvetna om att man inte får bråka, kasta pennor och sudd eller svära, absolut inte på annat språk än svenska, dessutom. De kunde alla rabbla upp förloppet om de blev påkomna, hur fröken skickar sms till vårdnadshavare och hur de i värsta fall pratar med dem efter skoltid. Man ska räcka upp handen i klassrummet, annars blir pedagogen snurrig i huvudet när alla pratar rakt ut. Det är hennes arbetsplats, menar en pojke allvarligt, det måste man respektera. När inte ordinarie lärare är där ska man vara snäll mot vikarien, det vet de också. På dörren till klass 3gul står det ”Våga Vara Vänlig”. Att fråga eleverna om de där reglerna som inte syns var svårare. För att leda in eleverna på normer under intervjuerna valde jag att ta upp exemplet att alla vet att man inte går naken till skolan. Här såg jag skillnad i intervjuerna med killar och de med tjejer. Båda könen blev fnittriga och sa att det hade varit väldigt tokigt, rentav äckligt om någon dök upp naken. Några berättade att de inte ens går nakna hemma, bara när man byter om eller duschar. Tjejerna spann där emot vidare på det hela och pratade en del om hur jobbigt det skulle vara om någon såg deras kropp. En flicka speciellt uttryckte ren skräck över att någon skulle se henne naken och sedan säga något om hennes kropp. Vad de skulle säga preciserade hon sig inte om, men jag förstod att tecken på pubertet var extra känsligt:

Jag: Om någon skulle göra något sådär tokigt som att gå naken till skolan, vad skulle hända då tror ni?

Madicken: Ingen skulle titta, det skulle vara pinsamt!

Elisabeth: Man skulle gå ut från klassrummet.

Madicken: Asså, det känns konstigt.

Elisabeth: Det är annorlunda. Tjejerna ser ju när man byter om på idrotten, men när killarna ser är det skämmigt!

Madicken: Man får inte säga något om någons kropp. Typ ”vad tjock du är” eller något om bröst och så...

Värst skulle det vara, menar flera flickor, om man skulle gå ut på rast och någon som inte går på skolan skulle se en.

En kille gick runt med krut i kapprummet. Han och hans kompisar skrattade förtjust när de smällde en mot ett skåp och det blev en liten svart fläck. De tittade lite osäkert på mig, men när de såg att jag inte tänkte ingripa brydde de sig inte om mig. Han valde att lämna krutet i skåpet, för på skolgården kan läraren se, förklarade han för sina kompisar. Jag dröjer mig kvar i min soffa efter att de gått. Några minuter senare kommer ett gäng andra pojkar och börjar spela basket mot glasdörrarna till kapprummet. Jag tittade fascinerat på hur de uppfinningsrikt använder häv-armarna till dörren som basketkorg och använder glasdörrarna för att ta stöd med foten när de hoppar upp. Det blev märken på glaset efter deras skor. En pojke slickade på två fingrar och försökte gnugga bort den värsta smutsen när de andra killarna inte märkte. De ser inte mig på andra sidan glaset, eller så bryr de sig inte om mig. Något annat fångade deras uppmärksamhet och de sprang vidare med varsin basketboll under armen. Just renlighet berättade Pippi var viktigt i hennes familj. Man får inte lov att äta i soffan, för då kan det komma smuts på de fina fransarna i soffan:

Pippi: [...]Fast mamma vill inte att vi sitter i soffan och äter popcorn. Hon vill att vi sitter på verandan eller i köket eller vid bordet i vardagsrummet. Så vi inte smutsar ner soffan. För det är typ en kvadrat eller du vet, en soffa som är lång på det hållet och kort där. Du vet? Och så har den tygbitar, typ trådar som sitter fast, fast den är inte, alltså, det är såhär tygbitar typ.

Jag: Som fransar?

Pippi: Ja! Och så, aa, om vi ska äta i vardagsrummet så finns det ett bord där och då sitter vi på kuddar där och äter.

Om man ska äta i annat än köket eller på altanen får man sitta på kuddar vid ett lågt bord i vardagsrummet. Det höll hennes intervjukamrat med om. Man får inte heller i hennes familj släppa in okända i lägenheten när inte mamma eller pappa är hemma. Även en pojke, som här får heta Emil, berättar om hur hans mamma hatar när hans rum är stökigt. Av okänd anledning för mig väljer han även att berätta att man inte skojar hemma. Man gör bara inte det, sa han, ingen tycker det är roligt när man skojar.

5. Diskussion och analys

Alla elever är väldigt medvetna om reglerna som gäller på skolan. Alla visar upp en typ av oro, blandat med fascination om att bryta reglerna. Oro för att läraren ska ta kontakt med föräldrarna, fascination om regelbrottet i sig. Jag kan se att respekten för lärarna till stor del är uppbyggd på att de har makten att ta kontakt med barnens föräldrar, inte vad lärarna själva kan göra. Eleverna vill inte att föräldrarna ska bli besvikna på dem. I det stora hela verkar reglerna hemma vara mer känsloladdade än de regler som finns i skolan. Då eleverna har berättat för mig om regler och normer hemma och i skolan är de som gäller hemma självklara att man följer, men de i skolan är det tufft att bryta. Skolan använder alltså föräldrarna som en sanktion, det vill säga ett typ av straff (Harty och Harty, 2004). Pedagogerna uppnår då verkan för sanktionen genom föräldrarnas besvikelse över barnets olydnad.

Regler

I korridorerna står det skåp med plats för hänglås, Våga Vara Vänlig står skrivet på dörren till klassrummet och man får inte lov att prata annat än svenska. Såväl Gruber (2007) som Tesfahuney (1999) skriver om hur barn med invandrarbakgrund uppfattas som ”problemelever” av pedagoger och andra vuxna. Vidare diskuterar Sjögren (2003) hur en handling förmedlar en spegelbild till eleverna. För mig blir ett skåp med plats för hänglås därför ett tecken på att eleverna inte är att lita på och de kan inte lita på varandra. Om man inte låser in sina tillhörigheter riskerar man att bli av med dem. Uppenbarligen finns uppfattningen att de tioåriga eleverna inte bara stjälar av varandra, de anses även vara rädda för att visa varandra vänlighet och pratar illa om varandra på andra språk än svenska. Då jag frågade eleverna varför man inte får lov att prata annat än svenska med varandra förklarade de sakligt att det inte var just mot alla andra som inte förstår. Då kan man prata illa om varandra utan att personen det pratas om vet vad som sägs. Med denna förklaring reflekterade jag över bristen på regler mot viskningar. Eftersom att regeln endast tillskrivs elever som kan prata ett annat språk drar jag slutsatsen att lärarna tror att flerspråkiga elever tycker mer om att prata illa om andra än vad enspråkiga elever gör. Kulturrasism har här med berättigats som regler i uppfostringssyfte, dolda bakom uttalade anledningar som att alla ska ha rätt att förstå varandra. Naturligtvis kan det vara så att lärare och rektorer på Sagaskolan helt enkelt vill ge eleverna ett privat rum till sina saker i form av skåp med plats för hänglås. Den gula skylten med Våga Vara Vänlig kan vara resultat av en svenskaövning eller liknande och regeln om svenska som enda språk på skolan kan ha djupare orsaker än att alla ska förstå varandra. För mig, som var på skolan i en vecka, blev inte de orsakerna tydliga. Snarare stämde det in i Mattssons och Tesfahuney (2002) definition av kulturrasism och vardagsrasism, det vill säga som små handlingar och beteenden som förmedlar rasistiska fördomar. Vidare använder läraren brister i språkkunskaper som anledning till att eleverna ska skämmas för vilka ord de använder. Det finns alltså inte bara en regel på skolan som säger att man måste prata svenska, man ska även skämmas lite om man inte pratar svenska tillräckligt bra. ”Visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar”, sa läraren. Skulle en svenskfödd elev få samma uppmaning om hon/han sagt samma sak? Jag frågar mig om det är här ifrån föreställningen på att svenskar är svenskar för att de pratar svenska snabbt kommer ifrån. Uppenbarligen är det bara svenska språkfärdigheter som har något värde, då endast svenska är acceptabelt språk på skolan. Det blir i sådana fall aningen skrämmande att skam för bristande språkfärdigheter används som uppfostringsmetod.

Grupperingar och ”vi” mot ”dom”

Det råder en elever-mot-lärare-stämning på skolan. Vid en intervju kallade en elev mig tillsammans med resten av lärarkåren för ”ni svenskar”. Det fick mig att reflektera över om det ändå råder en viss typ av ”vi och dom”-stämning, där eleverna tillskrivs ”dom” och lärarna,

som till majoriteten är svenskfödda på skolan, är ”vi”. I revolt försvarar eleverna varandra, som Elisabeth mot Madickens anklagelser mot killarna i klassen. Det är fult att tjalla (svallra) fick jag lära mig. Det skulle inte vara ett normbrott att skvallra om inte att man känner ansvar att försvara varandra mot lärarna. Vad gäller grupperingar eleverna emellan fanns det tecken, utifrån en intervju, att ”kristna syrianer” går i grupp mot ”muslimer”, då flickan som jag pratade med menade att lärarna var snällare mot muslimska flickor i slöja. Likt som i Bevelander och Otterbeck (2008) blir här muslimer en grupp, avsett vart de kommer ifrån. När jag kollade efter sådana typer av grupperingar på skolgården kunde jag inte se några. Möjligtvis krävs det en djupare kunskap från min sida vilka elever som är födda vart för att kunna urskilja sådana grupper. Vad jag kunde se verkade det ändå som att barnen trivdes med varandra och lekte utifrån intressen och personkemi, inte viken typ av etnisk tillhörighet som tilldelats dem. När de presenterade sig i början av varje intervju var det ingen som gjorde det genom att säga att ”Jag är syrian” eller ”Jag är från Somalia”. I det här fallet tilldelas de identiteter lärarna ger dem. Intressant är då att fråga var ifrån uppmaningen ”gissa om jag är kristen eller muslim” kommer ifrån. Varför var det viktigt för eleven att berätta för mig att hon var kristen, inte muslim? I efterhand ångrar jag att jag inte frågade henne varför hon sa som hon gjorde. Jag antar att jag var rädd att trampa på en öm tå, på samma sätt som jag tror många lärare är rädda att skälla på muslimer i slöja. När jag kom till klassen första dagen pekade en lärare ut de elever jag skulle få intervjuas först, varav den ena pekades ut genom ”det är hon med sådan där slöja”. Min slutsats blir då att lärarna faktiskt gör en typ av skillnad. Pedagogerna pekade inte ut tjejen genom färg på tröjan, längd eller pågående handling. Det var slöjan som var utmärkande för eleven, enligt henne. Jag refererar till Elmeroth (2008) i kapitlet ”Forskningsbakgrund”, som menar att läraren exkluderar eleven genom att tilldela denne en etnisk identitet. Det stämmer även överens med Gruber (2007) då hon beskriver hur hon iakttagit hur elever blir grupperade av lärarna utifrån bland annat deras syn på elevernas etniska härkomst. För eleverna verkade inte slöjan vara lika anmärkningsvärt mer än att det var ett oerhört starkt normbrott om någon drar av någons slöja.

Lärarens spegling av handlingen

I den här uppsatsen diskuterar jag gruppen på fotbollsplanen. Det jag sett och hört var att det är en hård jargong där. Eleverna känner behov av att använda mycket svordomar mot varandra för att hävda sin plats i gruppen. Svordomar och nedlåtande smeknamn är tecken på högre status, på att man är tuff. Jag reflekterade över att läraren som satt och övervakade matchen inte sa mer än ”Nää, inte sådana ord!” och lät i stort sett svordomen passera. Av lärare och elever upplevs killarna, som i det här fallet var en homogen grupp på fotbollsplanen, vara bråkiga och stökiga. Det jag ska diskutera här är hur pojkarna blir tilldelade en hårda, tuffa och bråkiga personlighetsdrag, vilket de måste leva upp till för att jaget ska bli bekräftat (Johnsson, 2003). På samma sätt som tjejerna förväntas, både av lärarna och av eleverna själva, vara tysta och sitta stilla på sina platser förväntas killarna vara bråkiga i klassrummet och på rasten. På grund av sitt kön, inte av personlighet, tillskrivs såväl pojkar som flickor egenskaper av omgivningen som de känner sig uppmanade att följa. En handling blir speglad i hur vuxna och elever bemöter den. Om en kille på fotbollsplanen svär och det endast blir bemött med ett ”nää” har läraren ändå bekräftat att ordet är till viss del ok, att det rent av inte är ovanligt, nästan förväntat (Sjögren, 2003). På fotbollsplanen, när en elev blev ledsen för att han inte fick vara med i samma lag som den duktiga killen, bemöttes detta av pedagogerna med att han tog undan den duktige killen och frågade vad det handlade om. Pojken fick skäll utan att han hann förklara. Han protesterade högt mot lärarens anklagelser och berättade att det var för att han visste att de två tillsammans skulle bli så duktiga att de andra inte ville vara med dem. Läraren antog att pojken frös ute den andre killen för att vara elak och förväntade sig inte en förklaring till handlingen. Pojken som var ledsen blev inte tröstad, utan fick spela vidare medan pedagogerna

vände sig direkt till killen med högre status. Lärarens bemötande av eleven har påverkan på elevernas förhållanden till normer och regler. Åter igen, pojken som "skvallrade" blev bemött av irritation från resten av killarna på planen. Läraren bemötte eleven med misstänksamhet. Lärare mot elever, elever mot lärare. Normen är att vara tuff, att vara självständig, att inte lita på pedagogerna. På fotbollsplanen ska man vara duktig spelare, inte vända sig till läraren för hjälp, inte dribbla för mycket och inte visa smärta eller svaghet.

Om vi återgår till pedagogernas spegling av elevernas känslor och handlingar. De flickor jag tittade på, som var osams, vände sig inte till läraren för hjälp. De gick i stället med huvudena tätt ihop och pratade illa om den tjejen som valt att lämna gänget för att gunga med andra. Om de hade vänt sig till lärarna, hade de blivit bemötta med samma misstänksamhet som killen på fotbollsplanen? Hade de blivit tröstade eller uppmanats att leka vidare, så som killen i en av mina intervjuer blev uppmanad att resa sig upp på fotbollsträningen? Som nämndes i intervjuerna sårar flickorna psykiskt, killarna sårar oftare fysiskt. Det är killarna som ses som bråkstakar, eftersom de är öppna i sin ilska och utagerande istället för inåtagerande som flickor förväntas vara. Varför är skillnaden i normer och förväntningar så stora mellan tjejer och killar? Det är ok att en kille slåss och sparkas, men tjejer förväntas att viska bakom ryggen i stället för att fysiskt skada. Eleverna verkade själva inte medvetna om dessa skillnader i normer och regler mellan könen, men för mig som iakttog dem på rasten märktes det tydligt. Vid ett tillfälle tog en lärare en tjej och en kille åt sidan för att fråga dem varför de bråkade innan. Killen var förlägen och sa att han inte tyckt det varit roligt att bråka, medan tjejen vägrade svara. Diskussionen slutade med att tjejen fick skäll för att hon sparkats, killen fick uppmaningar om att han måste vara tydligare med att säga stopp. Här ser jag en typ av krock i förväntningar och handlingar. Samtalet hade kanske varit annorlunda om det varit killen som vägrat svara och visat läraren samma typ av uppkäftighet som tjejen i det här läget gjorde.

Nakenhet

Den, för eleverna, tydligaste normen var att man inte går naken till skolan. Jag vill i diskussionen nämna skillnaden på killarnas reaktion angående nakenhet, i jämförelse med tjejernas. Jag ställer mig frågan varför det känns jobbigare för tjejerna att gå nakna än killarna. Visst höll killarna med om att det skulle vara opraktiskt, konstigt och lite äckligt, men jag såg inte skrällen inför det hos dem, så som jag gjorde hos tjejerna. På samma sätt som en elev jag intervjuade berättade att hon inte får släppa in någon i lägenheten, blir kanske flickor skrämde hemifrån att inte visa sig nakna. Det finns en skräck för att visa sig nakna hos tjejer som jag inte upptäckt hos killarna. Vidare belägg för den tankegången har jag inte och väljer därför att överlåta vidare analys i frågan till läsaren av denna uppsats.

Förslag på fortsatt forskning

I mitt arbete har jag fokuserat på elevernas förhållning till regler och normer på skolan, men det finns många fler infallsvinklar värda att iaktta under en längre tid. Det hade varit intressant att vara på skolan under en längre tid. Jag hade velat vara med på lektioner där läraren kan observeras i sin roll på ett annat sätt än när pedagogen iakttas under rastvakten. I den här uppsatsen har jag bara snuddat vid allt som finns att observera i hur omgivningen formar identiteter. Jag hade velat gå djupare på om och i så fall hur läraren konstruerar "svenskhet" och även om eller hur detta konstrueras i elevgruppen. Vidare hade det varit intressant att fokusera liknande forskning mer på genus. Förslag är då att följa upp flickors oro över att visa sig nakna och försöka få reda på vad denna oro grundar sig på.

6. Slutsats

På Sagaskolan är normen att vara tuff. Tuff blir man genom att bryta regler uppsatta av lärarna, svära, vara duktig på fotboll (i killarnas fall) och vara populär kompis. Normerna verkar i huvudsak grundas i att man ska bryta mot vad de vuxna säger. Lärarna möter i sin tur barnen med misstänksamhet, vilket gör att barnen får uppfattningen om att de är någon man bör vara misstänksam mot. Det är ett normbrott att skvallra på varandra. Killarna bör vara duktiga på fotboll, ha tuffa kläder och svära mycket. Flickorna är väldigt bra vänner när de är vänner, men kan vara mycket elaka mot varandra när de bråkar. Normen att vara bråkig och högljudd som kille och tyst och stilla som tjej är något eleverna tycker man bör följa, men i praktiken ser jag inte att alla tillämpar denna norm.

Grupperingarna på skolan är i huvudsak styrda av kön och intressen, men jag har även upptäckt kategorisering både från lärare och elever. På skolan finns det grupperingar i form av syrianer, kristna, muslimer, svenskar, lärare och elever. Eleverna, oavsett grupperingar i gruppen, ser det som sin uppgift att hålla ihop emot lärarna. De regler lärarna sätter upp väljer eleverna att bryta för att visa sin status i gruppen och för att förtydliga grupperingarna. Lärarna sätter upp regler som förmedlar etnicitet till eleverna. Det finns ett krav på att eleverna bara får prata svenska, vilket visar på hur lärarna vill ha kontroll genom att alltid veta vad eleverna säger. Vid ett tillfälle användes uppmaningen att eleverna inte skulle visa att de pratade dålig svenska i syfte att få dem att skämmas. Eftersom en av lärarna pekade ut en elev som "hon med slöja" drar jag slutsatsen att lärarna har en stor roll i grupperingarna på skolan. Läraren valde att peka ut flickans slöja som utmärkande drag, vilket visar på att det för pedagogerna just var utmärkande.

Jag har fått syn på fler regler och normer på rasten än vad som kommit fram i intervjuerna med eleverna. De är medvetna om hur de "bör" vara, som kompis, som tjej eller som kille, som elev och så vidare, men jag märker att det inte är lätt för dem att uppfylla sin egen norm. Flickorna möts av sanktioner som utfrysning och illamenande ord bakom ryggen då de bryter mot gängets norm. Killarna möts av hårda ord från vännerna och blir utfrysade i form av att inte få några passningar på fotbollsplanen. Eleverna möts ofta av misstänksamhet och misstro av pedagogerna vilket förmedlar dem en negativ självbild.

Som jag nämnt i "Forskningsbakgrund" har människor ett behov av att bli accepterad i sin grupp (Nilsson, 2005). Gruppen har även stor inverkan på ens identitet (Evenshaug och Hallen, 2001). I gruppen finns också en diskurs som enligt Colnerud (2007) bestäms av de värderingar som uppskattas i en grupp och därmed bestämmer vad som är ett bra sätt att vara som individ. Gruber (2007) och Elmeroth (2008) har sett hur lärare exkluderar elever genom etnisk härkomst. Gruber (2007) och Tesfahuney (1999) menar vidare att pedagogerna ser elever med invandrarbakgrund som problem. Johansson (2003) och Sjögren (2003) visar på hur beteenden och handlande kan ge elever en typ av spegelbild av sig själv. I den här uppsatsen har jag visat på hur regler och andra aspekter på skolan, som kravet på att alltid prata svenska och hänglåsen på skåpen i korridoren, uppvisar en misstänksamhet mot eleverna. Jag har pekat på pedagogens agerande gentemot regelbrott på fotbollsplanen och vad för spegelbild beteendet ger till eleven. Jag har även fört fram hur en lärare uppmanar sina elever att inte visa andra att de pratar dålig svenska. Eleverna görs till en grupp, som inte är att lita på. Då Elmeroth (2008) pekar på hur man lyfter upp sin egen grupp och därmed lyfter upp sig själv blir min slutsats att elevernas revolt mot lärarnas regler även är revolt mot lärarnas försök att konstruera deras identitet. Lärarna förmedlar misstänksamhet, vilket gör att eleverna tror sig vara värda att misstänka. De bemöter regelbrott med lamma uppmaningar vilket visar eleven att regelbrottet är förväntat av honom eller henne. Uppmaningen "Visa inte alla andra vilken dålig svenska ni pratar" blir mer än bara en uppmaning. Den visar på hur eleverna blir en grupp, "dom", som inte hör till den grupp som inte behöver skämmas för sina språkkunskaper. Eleverna får en identitet utifrån sina

grammatiska kunskaper i det svenska språket och uppmanas på samma gång att dölja den, för den är att skämmas för. Jag har alltså fått reda på att elevers förhållningssätt gentemot regler och normer på en mångkulturell skola är resultat av omständigheter och omgivningens syn på dem. Regel- och normbrott används som protest mot lärarnas konstruktioner av elevgrupperingar, samtidigt som de är resultat av den bild eleverna har fått av sig själva genom lärarnas agerande.

7. Sammanfattning

Jag har i min studie tittat närmare på elevers förhållande till normer och regler i en mångkulturell skola. Lärarnas förhållande till eleverna har stor påverkan på deras värdegrund och vilka normer och regler de väljer att följa. För att hävda sig själva går eleverna i försvarsposition innan de blivit anklagade för något. De visar upp ett tufft yttre för att inte visa svaghet. På killarna ligger det höga krav på att de ska visa upp ett tufft yttre och vara duktiga på fotboll. För tjejernas del handlar det mycket om att viska eller bli viskad om. Reglerna på Sagaskolan är till för att upprätthålla ordningen, men fungerar snarare som ett rättsnöre som är till för att slå knut på. Reglerna vittnar om att eleven blir någon som inte är att lita på. I deras kamp mot lärarna stärks deras sammanhållning i gruppen och ett "vi mot dom" förhållande bildas mellan vuxna på skolan och eleverna.

8. Referenslista

- Ambjörnsson, Fanny (2005) *Vad är queer?* Stockholm: Natur och Kultur
- Bevelander, Pieter och Otterbeck, Jonas (2008) *Young People`s Attitudes Towards Muslims in Sweden*. Publicerad i *Etnical and Racial Studies*, vol. 33 no. 3, Taylor and Francis. Hämtad av mig 140416
- Bunar, Nihad (1999) Multikulturalism är död, leve multikulturalism! – om den svenska skolans (multikulturella) möjligheter och begränsningar. *Utbildning och demokrati* 1999, vol. 8, nr. 3. Hämtad av mig 140415
- Bunar, Nihad (2010) *Utbildning och mångkulturalitet- i det globala samhället* (s. 417-431) i Liberg, Caroline (red.), Lundgren, Ulf P. (red.), Säljö, Roger (red.) m.fl. (2010) *Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*, 1:a uppl. 2:a tryckningen, Stockholm: Natur och Kultur
- Bunar, Nihad (2002) *De andra(s) skolor(na)- från pedagogisk experimentverkstad till socialt problem?* (s. 136-151) i Dahlstedt, Magnus (m. red.) m.fl (2002) *Det slutna folkhemmet; om etniska klyftor och blågul självbild*. Stockholm: Agora
- Catomeris, Christian (2002) *Det svartvita tänkandet* (s. 62-92) i Dahlstedt, Magnus (m. red.) m.fl (2002) *Det slutna folkhemmet; om etniska klyftor och blågul självbild*. Stockholm: Agora
- Colnerud, Gunnel (2007) *Värdegrund som pedagogisk praktik och forskningsdiskurs*. *Pedagogisk Forskning i Sverige*. Årg. 9, nr. 2. S. 81-98 Hämtad av mig 140411
- Doverborg, Elisabet och Pramling Samuelsson, Ingrid (2000) *Att förstå barns tankar: Metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber
- Ehn, Billy (2005) *Vad konstigt. Om undran och förståelse*, Lund: Studentlitteratur AB
- Ehn, Billy (1993) *Etnicitet- symbolisk konstruktion av gemenskap* (s. 65-93) i Ehn, Billy (red.), Arvidsson, Alf, Jacobson, Maja, Liliequist, Marianne & Lundgren, Britta (1993) *Kultur och erfarenhet*, 1:a uppl. Stockholm: Carlssons bokförlag
- Ehn, Billy (1993) *Nationell inlevelse* (s. 204-267) i Ehn, Billy, Frykman, Jonas och Löfgren, Orvar (1993) *Försvenskningen av Sverige*. Stockholm: Natur och Kultur
- Elmeroth, Elisabeth (2008) *Etnisk maktordning i skola och samhälle*, Lund: Studentlitteratur AB
- Evenshaug, Oddbjørn & Hallen, Dag (2001) *Barn- och ungdomspsykologi*, 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Gruber, Sabine (2007) *När skolan gör skillnad. Etnicitet och institutionell praktik*, Linköping: Linköpings universitet
- Harty, Bo & Harty, Mia (2004) *Gruppens utvecklingspsykologi*, Lund: Studentlitteratur AB

Hilding-Rydevik, Tuija, Håkansson, Maria och Isaksson, Karolina (110523) *The Swedish Discourse on Sustainable Regional Development: Consolidating the Post-political Condition*. Publicerad i *International Planning Studies*, nerladdad av mig den 7 April 2014

HSFR-Etikregler. (1990). *Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 12 maj, 2014, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Johnson, Maarit (2003) *Självkänsla och anpassning*, Lund: Studentlitteratur AB

Liliequist, Marianne (1993) *Socialisation från vaggan till graven* (s. 11-39) i Ehn, Billy (red.), Arvidsson, Alf, Jacobson, Maja, Liliequist, Marianne & Lundgren, Britta (1993) *Kultur och erfarenhet*, Stockholm: Carlssons bokförlag

Lodeniuss, Anna-Lena och Wingborg, Mats (2001) "Flyktingar har vi råd med, men inte våra gamla"- om dold och öppen rasism i invandringsdebatten (s. 109-120) i Brune, Ylva (red.) m.fl. (2001) *Mörk magi i vita medier- svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*. Stockholm: Carlssons

Lunneblad, Johannes (2009) *Den mångkulturella förskolan. Motsägelser och möjligheter*, Lund: Studentlitteratur AB;

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (2011) Skolverket

Löow, Hélène (2002) *Det föråddade folkhemmet- om folkhemsidén i rasbiologiskt och extremnationalistisk tappning* (s. 78-94) i Dahlstedt, Magnus (m. red.) m.fl (2002) *Det slutna folkhemmet; om etniska klyftor och blågul självbild*. Stockholm: Agora

Mulinari, Diana (2002) "Det är inte rasism..."- om facket och invandrarna (s. 42-60) i Dahlstedt, Magnus (m. red.) m.fl (2002) *Det slutna folkhemmet; om etniska klyftor och blågul självbild*. Stockholm: Agora

Nilsson, Björn (2005) *Samspel i grupp*, 1:9 uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Simon, Dorothée & Yaras, Dilek (2000) *Lagom svenskt*, Jönköping: Bilda förlag

Sjögren, Annick (2003) *Kulturens roll i identitetens byggande* (s. 17-48) i Ahmadi, Nader (red.) m. fl. (2003) *Ungdom, kulturmöten, identitet*, 2:a uppl. Stockholm: Liber

Sjögren, Annick (1993) *Här går gränsen. Om integritet och kulturella mönster i Sverige och medelhavsområdet*. Arena

Solvang, Per (090408) *The Emergence of an Us and Them Discourse in Disability Theory*, Publicerad i *Scandinavian Journal of Disability Research*. Nerladdad av mig den 8 April 2014

Starrin, Bengt och Svensson, Per-Gunnar (red.) (1994) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* Lund: Studentlitteratur

Strandberg, Max (1996) *Mångfalden en guldgruva* (kap. 6, s. 106-127) i Hultinger, Eva-Stina och Christer Wallentin (red.) m.fl. (1996) *Den mångkulturella skolan*. Lund: Studentlitteratur AB

Svensson, Per-Gunnar och Starrin, Bengt (red.) (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*
Lund: Studentlitteratur

Tesfahuney, Mekonnen (1999) *Monokulturell utbildning*. Utbildning och demokrati, vol. 8, nr.
3. Hämtad av mig 140415

Thavenius, Jan (1999) *Bara i mellanrummen färdas vi- om bildning i vår tid* (s. 42-64) i
Andersson, Lars Gustaf, Persson, Magnus och Thavenius, Jan (1999) *Skolan och de kulturella
förändringarna*, 1:a uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Thavenius, Jan (1999) *De mångkulturella begreppen* (s. 81-100) i Andersson, Lars Gustaf,
Persson, Magnus och Thavenius, Jan (1999) *Skolan och de kulturella förändringarna*, 1:a uppl.
Lund: Studentlitteratur AB

Tholin, Jörgen (2012) "Swedishness" as a Norm for Learners of English in Swedish Schools:
A Study of National and Local Objectives and Criteria in Compulsory Schools. Scandinavian
Journal of Educational Research. Hämtad av mig 140406

Wikström, Hanna (2009) *Etnicitet*, Malmö: Liber AB

Åhs, Olle (2007) *På spaning efter värdegrunden i en globaliserad värld*, Stockholm: Runa

Internet

Diskrimineringsombudsmannen, hämtad av mig 11 maj, 2014 från
<http://www.do.se/sv/sidhuvud/Sok-pa-do/?quicksearchquery=kulturrasism>

Svenska akademins ordlista, hämtad av mig 20 april, 2014 från
http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_nat_et/ordlista

9. Bilaga

1. Tillåtelselapp

Vad roligt att du vill delta i min studie!

Det jag ska titta på och prata med er om under vecka XX är hur ni tycker att man ska vara och hur ni vill vara. Ni kommer vara helt anonyma, det vill säga att det inte kommer gå att säga att du är du sedan när jag skriver ner studien. Jag ska inte ens säga till någon att jag varit på XXXskolan!

Eftersom du är under 15 år behöver jag din målsmans underskrift för att du ska kunna delta:

Ditt namn

Målsmans underskrift

Tack så mycket! Det ska bli roligt att vara hos er under nästa vecka!

Hälsningar Nathalie
XXX-XXXXXXXX

2. Mall för intervju

Kan ni berätta lite om er själva?

Hur försöker ni vara?

Finns det några oskrivna regler i klassen som ni försöker följa?

Vad händer om någon bryter dem?

Finns det några oskrivna regler i er familj?

Vad händer om någon bryter dem där?

Kan ni se olika grupperingar på skolan?

Finns det olika oskrivna regler på skolan beroende på olika grupper?

Känner ni någon gång att andra människor försöker få er att bete er på ett visst sätt?

Varför tror ni de gör det?